

[Уводник](#)

[Резимеи](#)

[Contents and comments](#)

УВОДНИК

Кри-за је на-чин по-сто-ја-ња мо-дер-ног све-та и чо-ве-ка. Кри-за су-бјек-тив-но-сти, кри-за по-ли-ти-ке, кри-за мо-ра-ла, кри-за иден-ти-те-та... Али све док се ни-су по-ја-ви-ли зна-ци озбиљ-не фи-нан-сиј-ске и еко-ном-ске кри-зе то је ма-ло ко-га за-ни-ма-ло, а по-вре-ме-ни гла-со-ви упо-зо-ре-ња су или иг-но-ри-са-ни, или исме-ва-ни као за-но-ве-та-ње и пре-те-ри-ва-ње де-жур-них пе-си-ми-ста и еко-ном-ских и со-ци-јал-них „ка-та-стро-фи-ча-ра“.

А он-да су се ства-ри про-ме-ни-ле пре-ко но-ћи. Кри-за је, та-ко-ре-ћи, по-ста-ла хит, пре-тва-ра-ју-ћи се у део по-пу-лар-не кул-ту-ре и не-за-о-би-ла-зну те-му, ка-ко без-број-них сим-по-зи-ју-ма, та-ко и ра-зних „ток шо-уа“ и „ри-ја-ли-ти“ про-гра-ма. Но, ис-под тог ве-се-лог и естрад-ног аспек-та во-ди се огор-че-на бит-ка за ин-тер-пре-та-ци-ју, од-но-сно ту-ма-че-ње лан-ца до-га-ђа-ја ко-ји су (зва-нич-но) от-по-че-ли про-па-шћу „Ли-ман Бра-дер-са“ и по-тре-си-ма на аме-рич-ком тр-жи-шту

не-крет-ни-на. У осно-ви, све се вр-ти око прог-но-зи-ра-ња то-ка и по-сле-ди-ца кри-зе, као и око пи-та-ња (не)одр-жи-во-сти нео-ли-бе-рал-ног со-цио-еко-ном-ског кон-цеп-та ко-ји је по мно-гим ту-ма-че-њи-ма озна-чен као глав-ни кри-вац за те-ку-ћу кри-зу. Да ли је у пи-та-њу „мај-ка свих кри-за“ и ко-нач-ни слом по-рет-ка и на-чи-на жи-во-та на ко-ји смо на-ви-кли? Или је реч тек о про-ла-зном, пе-ри-о-дич-ном „ка-шљуц-ка-њу“ ма-ши-не-ри-је свет-ског ка-пи-та-ли-стич-ког си-сте-ма? Или не-што тре-ће?

Са-мо на-из-глед па-ра-док-сал-но, ова ин-фла-ци-ја го-во-ра о кри-зи во-ди ка ње-ној ба-на-ли-за-ци-ји. За-пра-во, ра-ди се о про-јек-ту „на-ви-ка-ва-ња на кри-зу“ и по-ку-ша-ју да се са њом „са-жи-ви“, те да се она пред-ста-ви као не-ка вр-ста при-род-не, али у су-шти-ни бе-за-зле-не не-ми-нов-но-сти (не-што као ви-ро-за или ки-ја-ви-ца). А он-да, раз-у-ме се, не-ма мно-го сми-сла ни по-ста-вља-ти пи-та-ње од-го-вор-но-сти за кри-зу, ни-ти тра-га-ти за не-ким ра-ди-кал-ни-јим пу-те-ви-ма за ње-но пре-ва-зи-ла-же-ње.

У сва-ком слу-ча-ју, не ула-зе-ћи у ко-нач-ну про-це-ну ду-би-не, ин-тен-зи-те-та, а на-ро-чи-то ис-хо-да ак-ту-ел-не кри-зе, сло-бод-но се мо-же кон-ста-то-ва-ти да смо тре-нут-но да-ле-ко бли-же „по-врат-ку“ и „по-на-вља-њу“, не-го би-ло ка-квом „за-вр-шет-ку“ исто-ри-је, бли-жи смо „апо-ка-лип-си“ не-го „веч-ном ми-ру“, и бли-жи свет-ском со-цио-еко-ном-ском ме-те-жу не-го гло-бал-ном „парт-нер-ству“ из-ме-ђу ра-да и ка-пи-та-ла. Не-ма, на-и-ме, ди-ле-ме да су се до са-да слич-не кри-зе – а сва-ка је би-ла спе-ци-фич-на на свој на-чин – увек раз-ре-ша-ва-ле ра-том и по-ја-ча-ним на-си-љем, ка-ко у уну-тра-шње-по-ли-тич-ким ре-ла-ци-ја-ма, та-ко и у ме-ђу-на-род-ним од-но-си-ма. При че-му ово по-след-ње тре-ба ви-ше схва-ти-ти као под-се-ћа-ње и озбиљ-но упо-зо-ре-ње не-го као про-ро-чан-ство.

Ка-да је о Ср-би-ји реч, ту ства-ри сто-је мно-го ја-сни-је, па и пред-ви-ђа-ња мо-гу би-ти знат-но по-у-зда-ни-ја. Мо-гло би се ре-ћи – на-жа-лост. Прак-тич-но сви ауто-ри овог бро-ја НСПМ сла-жу се око то-га да је свет-ска еко-ном-ска и фи-нан-сиј-ска кри-за у Ср-би-ји па-ла на „плод-но тло“, прет-ход-но при-пре-мље-но ра-том и санк-ци-ја-ма то-ком де-ве-де-се-тих, као и по-губ-ном еко-ном-ском по-ли-ти-ком у по-след-њој де-це-ни-ји. Та-ко да су те-шко-ће са ко-ји-ма се срп-ско дру-штво, при-вре-да и гра-ђа-ни су-о-ча-ва-ју, и са ко-ји-ма ће се тек су-о-ча-ва-ти у вре-ме-ну пред на-ма, са-мо јед-ним (ма-њим) де-лом по-сле-ди-ца уда-ра гло-бал-не кри-зе, а ве-ћим де-лом ре-зул-тат удру-же-ног ра-да до-ма-ћих сна-га и стра-не „еко-ном-ске па-ме-ти“. Но, раз-у-ме се, то што смо се ми сур-ва-ва-ли док су дру-ги на-пре-до-ва-ли и бе-ле-жи-ли, што ствар-ни, што па-пир-на-ти раст, не-ће би-ти ни-ка-ква пред-ност, а по-го-то-во не знак да ће-мо са-да ми ра-сти док дру-ги па-да-ју.

Би-ло да се ба-ве гло-бал-ним, би-ло ло-кал-ним, срп-ским аспек-том при-че, и би-ло да им је ана-ли-за ма-кро или ми-кро-е-ко-ном-ски усме-ре-на, ауто-ри овог те-мат-ског бро-ја НСПМ, уз све ме-ђу-соб-не раз-ли-ке, ве-ру-ју и у сво-јим при-ло-зи-ма углав-ном убе-дљи-во до-ка-зу-ју по-губ-не по-сле-ди-це ко-је го-то-во не-у-пит-на дво-де-це-ниј-ска вла-да-ви-на нео-ли-бе-рал-не па-ра-диг-ме оста-вља на при-вре-ду, дру-штво и по-је-дин-це.

По-ред Те-ме бро-ја (Оскар Ко-вач, Ог-њен Ра-до-њић, Не-бој-ша Ка-тић, Јо-ван Ду-ша-нић, Ру-жи-ца Цвет-ко-вић, Мла-ђен Ко-ва-че-вић, Де-јан Миљ-ко-вић, Рај-ко Бу-квић), про-бле-мом свет-ске еко-ном-ске кри-зе и еко-ном-ске по-ли-ти-ке ба-ве се и тек-сто-ви Цо-зе-фа Шти-гли-ца, Ма-ри-је Об-ра-до-вић и Де-ја-на Ми-ро-ви-ћа. Алек-сан-дар Ја-зић пи-ше о аме-рич-кој и со-вјет-ској про-па-ган-ди у хлад-ном ра-ту, а Ма-рио Ка-лик и Адри-а-на За-ха-ри-је-вић по-ле-ми-шу са тек-сто-ви-ма Ми-ла Лом-па-ра и Сло-бо-да-на Ан-то-ни-ћа. Ко-нач-но, у ру-бри-ци При-ка-зи, Де-јан Пе-тро-вић, Бо-ри-сав Кне-же-вић, Алек-сан-дар Но-ва-ко-вић, Сло-бо-дан Ан-то-нић, Са-ша Га-јић и Жељ-ка Бу-ту-ро-вић пи-шу о књи-га-ма На-о-ми Клајн, Френ-си-са Фу-ку-ја-ме, Алек-сан-дра Пав-ко-ви-ћа, Пе-тра Ра-да-на, Де-ја-на Ми-ро-ви-ћа, Ни-ко-ле Ко-ље-ви-ћа и Кри-сто-фе-ра Кол-две-ла.

тема броја

Оскар Ковач

Фа-кул-тет за ме-ђу-на-род-ну еко-но-ми-ју

Бе-о-град

УЗРОЦИ И МОГУЋИ КОНЦЕПТИ РЕШАВАЊА СВЕТСКЕ ФИНАНСИЈСКЕ КРИЗЕ

Са-же-так: Не-спо-соб-ност нео-кла-сич-не те-о-ри-је да са-гле-да узро-ке при-вред-них и фи-нан-сиј-ских кри-за по-ти-че од не-ре-ал-них прет-по-став-ки о ра-ци-о-нал-ном по-на-ша-њу про-из-во-ђа-ча и по-тро-ша-ча и о пер-фект-ном функ-ци-о-ни-са-њу

тр-жи-шта. Упра-во не-ис-пу-ње-ност тих усло-ва об-ја-шња-ва ве-ћи-ну при-вред-них и фи-нан-сиј-ских кри-за. Фи-нан-сиј-ске кри-зе та-ко-ђе на-ста-ју због то-га што је по-гре-шна де-ре-гу-ла-ци-ја зна-чај-но им-пер-фект-них фи-нан-сиј-ских тр-жи-шта спре-чи-ла да се по-слов-ним бан-ка-ма на-мет-не од-го-вор-но по-на-ша-ње за-сно-ва-но на про-пи-са-ној про-пор-ци-ји соп-стве-ног ка-пи-та-ла у од-но-су на пла-сма-не. Ма-сов-но спа-са-ва-ње не-сол-вент-них ве-ли-ких ба-на-ка у раз-ви-је-ним зе-мља-ма, без ре-фор-ме фи-нан-сиј-ског си-сте-ма и ре-гу-ли-са-ња фи-нан-сиј-ских тр-жи-шта, иза-зва-ће још ве-ће кри-зе у бу-дућ-но-сти. На ре-ша-ва-њу кри-зе се ра-ди на два ко-ло-се-ка. Гру-па 20 зе-ма-ља, без кон-сул-то-ва-ња оста-лих др-жа-ва све-та, на-сто-ји да кре-и-ра гло-бал-на ре-ше-ња. Исто-вре-ме-но исти по-сао ра-де Ује-ди-ње-не на-ци-је са пу-ном за-сту-пље-но-шћу це-ле свет-ске за-јед-ни-це. Због раз-ли-ка у ин-те-ре-си-ма кључ-них зе-ма-ља и ду-го-трај-них за-ко-но-дав-них про-це-ду-ра ни-јед-на од ових оп-ци-ја не-ће сти-ћи да се при-ме-ни до сле-де-ће кри-зе.

Кључ-не ре-чи: фи-нан-сиј-ске кри-зе, при-вред-не ре-це-си-је, узро-ци и мо-гу-ћа ре-ше-ња.

Огнџен Радоњић

Фи-ло-зоф-ски фа-кул-тет

Бе-о-гра-д

УЗРОЦИ ТЕКУЋЕ ГЛОБАЛНЕ ФИНАНСИЈСКЕ КРИЗЕ: МАГЛА КОЈА ЈЕ УСПЕШНО ПРОДАТА*

Са-же-так: Гло-бал-на фи-нан-сиј-ска кри-за је из-би-ла у ав-гу-сту 2007. Ка-ко би се у бу-дућ-но-сти из-бе-гле слич-не гре-шке, циљ овог ра-да је да про-на-ђе од-го-во-ре на пи-та-ња ка-ко је и за-што кри-за из-би-ла и ко су глав-ни крив-ци. Про-на-ла-зи-мо да је узрок кри-зе кон-ти-ну-и-ра-ни про-цес де-ре-гу-ла-ци-је у пе-ри-о-ду ко-ји је сле-дио на-кон за-вр-шет-ка Дру-гог свет-ског ра-та. У по-тра-зи за стал-но ра-сту-ћим про-фи-ти-ма, по-хлеп-ни нов-ча-ни рен-ти-је-ри су кре-и-ра-ли број-не ва-ри-јан-те фик-тив-них и ве-о-ма ри-зич-них ду-жнич-ких фи-нан-сиј-ских ин-стру-ме-на-та и кроз при-ме-ну раз-ли-чи-тих тех-ни-ка сти-му-ли-са-ња кре-ди-та ство-ри-ли илу-зи-ју да су

ег-зо-тич-ни про-из-во-ди ма-што-ви-тих фи-нан-сиј-ских ма-ђи-о-ни-ча-ра си-гур-ни. На-рав-но, сма-тра-мо да су глав-ни крив-ци они ко-ји су омо-гу-ћи-ли цве-та-ње јед-не од нај-ве-ћих пре-ва-ра у фи-нан-сиј-ској исто-ри-ји – нео-д-го-вор-не, до-бро пла-ће-не и ко-рум-пи-ра-не ре-гу-ла-тор-не вла-сти.

Кључ-не ре-чи: *дуг, шпе-ку-ли-са-ње, де-ре-гу-ла-ци-ја, ег-зо-тич-ни фи-нан-сиј-ски ин-стру-мен-ти, кри-за.*

Нео бојша Ка тић

Лондон

Нео-ли-бе-рал-ни ко-ре-ни свет-ске економске кризе

Са-же-так: Аутор по-ла-зи од те-зе да је ак-ту-ел-на еко-ном-ска кри-за и по ду-би-ни и по об-у-хва-ту „ве-ро-ват-но нај-ве-ћа ко-ју је свет ви-део“, али да су ви-дљи-ве по-сле-ди-це ове кри-зе, заса-д ма-ње од оних из 1929. го-ди-не. Глав-ни кри-вац и ге-не-ра-тор, ка-ко да-на-шње, та-ко и ве-ћи-не прет-ход-них кри-за је-сте (нео)ли-бе-рал-на еко-ном-ска по-ли-ти-ка и те-о-ри-ја, са ње-ном дог-мом о „де-ре-гу-ли-са-ном тр-жи-шту“ и сло-бод-ној кон-ку-рен-ци-ји као уни-вер-зал-ном ле-ку за све дру-штве-не и еко-ном-ске про-бле-ме. На кра-ју, аутор по-ма-ло иро-нич-но кон-ста-ту-је ка-ко не-ће про-ћи пу-но вре-ме-на до по-ја-ве но-ве, пре-и-ме-но-ва-не ин-кар-на-ци-је la-is-sez-fa-i-re иде-је, то јест, да ће се, ка-ко се бу-де од-ми-ца-ло од кри-зе, ис-пр-ва ти-хо, а по-том све гла-сни-је, по-ја-вљи-ва-ти гла-со-ви и струч-ни ра-до-ви у ко-ји-ма ће се об-ја-шња-ва-ти да су нео-ли-бе-рал-ни по-сту-ла-ти, за-пра-во, без ма-не, али да је гре-шка би-ла са-мо у при-ме-ни и тех-ни-ци. А за крив-ца и иза-зи-ва-ча кри-зе ће по-но-во би-ти оп-ту-же-на др-жа-ва, а не при-ват-ни сек-тор и ло-ги-ка „ка-зи-но еко-но-ми-је“

Кључ-не ре-чи: *еко-но-ми-ја, нео-ли-бе-ра-ли-зам, la-is-sez-faire, сло-бод-но тр-жи-ште, свет-ска еко-ном-ска кри-за*

Јоџ ван Б. Дуџ шаџ нић

Београдска пословна школа

Београд

ДО-ЛАР-СКА АЛ-ХЕ-МИ-ЈА И КА-ЗИ-НО ЕКО-НО-МИ-ЈА

Са-же-так: Ак-ту-ел-на гло-бал-на еко-ном-ска кри-за ни-је кон-јук-тур-на не-го озбиљ-на си-стем-ска кри-за, чи-је ко-ре-не тре-ба тра-жи-ти у од-лу-ци из Бре-тон Вуд-са (1944) да аме-рич-ка нов-ча-на је-ди-ни-ца – до-лар по-ста-не свет-ска ре-зер-вна ва-лу-та, а да Аме-рич-ка цен-трал-на бан-ка га-ран-ту-је пу-ну кон-вер-ти-бил-ност до-ла-ра у зла-то. САД ни-су мо-гле да одо-ле ис-ку-ше-њу да (зло)упо-тре-бе мо-гућ-ност ко-ја им се пру-жи-ла, те да увоз ре-ал-них ре-сур-са из дру-гих зе-ма-ља по-кри-ва-ју до-ла-ри-ма еми-то-ва-ним без аде-кват-ног по-кри-ћа, да би (1971) јед-но-стра-но од-ба-ци-ле пре-у-зе-ту оба-ве-зу и уки-ну-ле кон-вер-ти-бил-ност до-ла-ра за зла-то. Та-ко смо до-шли у си-ту-а-ци-ју у ко-јој се чи-ни-ло да су САД на-по-кон ус-пе-ле да про-на-ђу ча-роб-ну фор-му-лу за ви-ше-ве-ков-не без-у-спе-шне по-ку-ша-је ал-хе-ми-ча-ра да ство-ре бо-гат-ство „из ни-че-га“. Аме-ри-кан-ци су са-да мо-гли (ко-ри-сте-ћи сво-ју по-ли-тич-ку, вој-ну и еко-ном-ску си-лу) јед-но-став-ним „штам-па-њем“ до-ла-ра да до-ла-зе до огром-них ре-ал-них ма-те-ри-јал-них до-ба-ра из це-ло-га све-та. Да би по-ве-ћа-ва-ни апе-ти-ти мо-гли би-ти за-до-во-ље-ни, САД су пред-у-зи-ма-ле ак-тив-не ме-ре ка-ко би ши-ри-ле зо-ну ко-ри-шће-ња аме-рич-ког до-ла-ра, би-ло пре-ко но-вих те-ри-то-ри-ја или пре-ко но-вих ак-ти-ва тр-го-ва-ња. Ка-да се кроз про-цес гло-ба-ли-за-ци-је до-лар про-ши-рио на цео свет, а ка-ко је укуп-на ко-ли-чи-на ма-те-ри-јал-них ак-ти-ва огра-ни-че-на, на-сту-па пе-ри-од ин-тен-зив-ног ства-ра-ња но-вих „вир-ту-ел-них“ ак-ти-ва са ко-ји-ма се тр-гу-је на фи-нан-сиј-ским тр-жи-шти-ма. На спе-ку-ла-тив-ним опе-ра-ци-ја-ма (прак-тич-но из ва-зду-ха) с вре-ме-ном је на-ду-ван ве-ли-ки „ба-лон“, од-но-сно ство-ре-на је огром-на ма-са фи-нан-сиј-ских ак-ти-ва ко-ја ви-ше-стру-ко пре-ма-шу-је те-ку-ћу вред-ност ре-ал-ног сек-то-ра еко-но-ми-је. Пу-ца-њем тог „ва-зду-шног ба-ло-на“ су-о-чи-ли смо се са кри-зом из ко-је се са-да тра-жи из-лаз. Ме-ре ко-је пред-у-зи-ма-ју во-де-ће зе-мље, пре свих, САД (упум-па-ва-ње све-жег нов-ца и сни-же-ње ка-мат-них сто-па), ли-че на га-ше-ње по-жа-ра бен-зи-ном. Те-шко да ре-ше-ње мо-же да бу-де оно што је био из-вор про-бле-ма

Кључ-не ре-чи: *кри-за, аме-рич-ки до-лар, спе-ку-ла-ци-је, вир-ту-ел-на еко-но-ми-ја, ва-зду-шни ба-лон*

Руџица Цветковић

Ме-га-тренд уни-вер-зи-тет

Београд

МЕ-ЂУ-НА-РОД-НА ФИ-НАН-СИЈ-СКА ТР-ЖИ-ШТА – АНА-ЛИ-ЗА НЕ-КИХ УЗРО-КА КРИ-ЗЕ

Са-же-так: У овом ра-ду по-ку-ша-ће-мо да са-гле-да-мо је-дан од нај-ва-жни-јих узро-ка ме-ђу-на-род-не фи-нан-сиј-ске кри-зе – ко-ри-шће-ње до-ла-ра као свет-ског нов-ца и по-тре-бу дру-га-чи-јег устрој-ства на ме-ђу-на-род-ној мо-не-тар-ној и фи-нан-сиј-ској сце-ни. Кри-за на ме-ђу-на-род-ном фи-нан-сиј-ском тр-жи-шту има мно-го узро-ка, али они нај-ва-жни-ји ипак по-ти-чу из ње-го-вог нај-о-се-тљи-ви-јег сег-мен-та – де-ви-зног тр-жи-шта. Основ-на уло-га ме-ђу-на-род-ног фи-нан-сиј-ског тр-жи-шта је-сте ус-по-ста-вља-ње ве-за из-ме-ђу фи-нан-сиј-ских тр-жи-шта по-је-ди-них зе-ма-ља ка-ко би се омо-гу-ћи-ла пла-ћа-ња ко-ја про-ис-ти-чу из ме-ђу-на-род-не еко-ном-ске са-рад-ње. У са-вре-ме-ним усло-ви-ма про-ме-ње-на је еко-ном-ска сна-га на-ци-о-нал-них при-вре-да, па се за-о-штра-ва-ју мањ-ка-во-сти по-сто-је-ћег ме-ђу-на-род-ног мо-не-тар-ног си-сте-ма и на-ме-ће се по-тре-ба да и ва-лу-те ис-точ-но-е-вроп-ских и азиј-ских зе-ма-ља за-у-зму аде-кват-но ме-сто на ме-ђу-на-род-ном фи-нан-сиј-ском тр-жи-шту.

Кључ-не ре-чи: *мо-не-тар-ни си-стем, до-лар, ме-ђу-на-род-но фи-нан-сиј-ско тр-жи-ште, кри-за.*

Млађен Ковачевић

Академија економских наука

Београд

Спољни дуг и степен спољне задужености Србије

Са-же-так: Ср-би-ја је у 2000. години би-ла екс-трем-но ви-со-ко за-ду-же-на зе-мља. То-ком пр-вих не-ко-ли-ко го-ди-на но-вог ве-ка кре-и-ра-н је низ про-јек-ци-ја спољ-ног ду-га до 2010. го-ди-не, чи-јим оства-ре-њем би био обез-бе-ђен ње-гов одр-жив ни-во. Ме-ђу-тим, су-прот-но тим про-јек-ци-ја-ма, ап-со-лут-ни и ре-ла-тив-ни по-ка-за-те-љи спољ-ног ду-га Ср-би-је су дра-ма-тич-но по-гор-ша-ни – на-ро-чи-то у 2008. и 2009. го-ди-ни. И по-ред то-га, На-род-на бан-ка Ср-би-је и зва-нич-ни-ци и да-ље твр-де да је Ср-би-ја сред-ње за-ду-же-на зе-мља. Ако се има-ју у ви-ду од-но-си спољ-ног ду-га пре-ма вред-но-сти из-во-за ро-бе и услу-га, а по-себ-но от-пла-та пре-ма из-во-зу ро-бе и услу-га и пре-ма бру-то до-ма-ћем про-из-во-ду – да на-гла-си-мо, Ср-би-ја је ви-со-ко за-ду-же-на зе-мља и вр-ло је ве-ро-ват-но да ће њен сте-пен спољ-не за-ду-же-но-сти у 2010. и 2011. го-ди-ни би-ти до-дат-но по-ве-ћан и да јој због то-га пре-ти ре-ал-на опа-сност да за-пад-не у ду-го-роч-ну те-шку ду-жнич-ку кри-зу. Због све-га то-га, Ср-би-ја би мо-ра-ла што пре при-хва-ти-ти и до-след-но ре-а-ли-зо-ва-ти ду-го-роч-ну стра-те-ги-ју упра-вља-ња спољ-ним ду-гом

Кључ-не ре-чи: *спољ-ни дуг, сте-пен спољ-не за-ду-же-но-сти, Ср-би-ја.*

Дејан Миљковић

Мегатренд универзитет

Београд

НОВИ ЕКОНОМСКИ КОНЦЕПТ ЗА ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ У СРБИЈИ

Са-же-так: У тек-сту из-ла-же-мо пре-сек тре-нут-не при-вред-не си-ту-а-ци-је у Ср-би-ји, за-тим пред-ло-ге, тј. усло-ве Ме-ђу-на-род-ног мо-не-тар-ног фон-да за на-ста-вак кре-дит-не по-др-шке, по-сле-ди-це при-хва-та-ња истих за еко-но-ми-ју и со-ци-јал-ни си-стем, и на кра-ју пред-ста-вља-мо ал-тер-на-тив-ни еко-ном-ски кон-цепт за пре-ва-зи-ла-же-ње еко-ном-ске кри-зе у Ср-би-ји. Но-ви еко-ном-ски кон-цепт ба-зи-ра се на не-ко-ли-ко кључ-них еле-ме-на-та ко-ји пу-тем раз-ли-чи-тих еко-ном-ских ме-ха-ни-за-ма има-ју ви-ше-ди-мен-зи-о-нал-но деј-ство с ци-љем пре-ва-зи-ла-же-ња не-га-тив-них ефе-ка-та еко-ном-ске кри-зе на при-вред-ну ак-тив-ност и жи-вот-ни стан-дард гра-ђа-на Ср-би-је и по-ста-вља-ња осно-ва за бу-ду-ћи раз-вој. У дру-гом де-лу из-но-си-мо од-го-во-ре на кључ-не при-мед-бе и кри-ти-ке на из-не-ти кон-цепт.

Кључ-не ре-чи: еко-ном-ска кри-за, ММФ, бу-џет, НБС, ре-фе-рент-на ка-мат-на сто-па, но-ви кон-цепт.

Рајко Буковић

Ме-га-тренд уни-вер-зи-тет

Београд

ЗА-ЛО-ЖНО-КРЕ-ДИТ-НЕ АУК-ЦИ-ЈЕ И НА-СТА-НАК РУ-СКИХ ОЛИ-ГАР-ХА

Са-же-так: Про-це-си при-ва-ти-за-ци-је ко-ји су обе-ле-жи-ли тзв. тран-зи-ци-ју ис-точ-но-е-вроп-ских при-вре-да то-ком де-ве-де-се-тих го-ди-на про-шлог и по-чет-них го-ди-на овог ве-ка оста-ви-ли су мно-го те-о-риј-ског и ем-пи-риј-ског ма-те-ри-ја-ла ко-ји ће си-гур-но још ду-го би-ти пред-мет про-у-ча-ва-ња. На-ро-чи-то је ин-те-ре-сан-тан и зна-ча-јан овај про-цес у Ру-си-ји, нај-ве-ћој и нај-бо-га-ти-јој зе-мљи бив-шег тзв. со-ци-ја-ли-стич-ког бло-ка, где је ма-сов-на ва-у-чер-ска при-ва-ти-за-ци-ја би-ла пра-ће-на ра-зним ма-хи-на-ци-ја-ма ко-ју је ор-га-ни-зо-ва-ла вла-да-ју-ћа кли-ка оку-пље-на око бив-шег пред-сед-ни-ка Јељ-ци-на, ње-го-ве по-ро-ди-це и при-ја-те-ља. У ра-ду се раз-ма-тра је-дан од ме-ха-ни-за-ма ко-ји-ма је овај про-цес ре-а-ли-зо-ван – ме-ха-ни-зам за-ло-жно-кре-дит-них аук-ци-ја, ко-је су спро-ве-де-не пред крај 1995. и

ко-ји-ма је 12 ги-га-на-та ру-ске (и свет-ске) при-вре-де прак-тич-но бес-плат-но пре-шло у при-ват-не ру-ке, офор-мив-ши де-фи-ни-тив-но слој оли-гар-ха. Пре-ма при-зна-њу јед-ног од кре-а-то-ра и про-та-го-ни-ста це-лог овог про-це-са, на тај на-чин је пла-ћа-на по-ли-тич-ка по-др-шка сна-га-ма ко-је су из-ве-ле ову, ка-ко он ка-же, „нор-мал-ну“ ре-во-лу-ци-ју. По-ста-вља се, ме-ђу-тим, пи-та-ње, а на ко-је тај про-та-го-ни-ст ни-је дао од-го-вор – чи-ја је то по-др-шка то-ли-ко ва-жна и то-ли-ко ску-па: да ли до-ма-ћих тај-ку-на (по-пут бан-ка-ра По-та-њи-на и слич-них, ко-ји су овај ме-ха-ни-зам и ини-ци-ра-ли и на ње-му се енорм-но обо-га-ти-ли) или не-ког дру-гог?

Кључ-не ре-чи: *за-ло-жно-кре-дит-не аук-ци-је, при-ва-ти-за-ци-ја, Ру-си-ја, оли-гар-си, по-ли-тич-ка по-др-шка, на-род-на имо-ви-на*

ОГЛЕДИ

Ма^{ри}ја Об^{ра} до^{вић}

Ин-сти-тут за но-ви-ју исто-ри-ју Ср-би-је

Бе-о-град

УЛО-ГА МЕ-ЂУ-НА-РОД-НИХ ФИ-НАН-СИЈ-СКИХ ОР-ГА-НИ-ЗА-ЦИ-ЈА И АГЕН-ЦИ-ЈА У ПРИ-ВА-ТИ-ЗА-ЦИ-ЈИ ДРУ-ШТВЕ-НОГ КА-ПИ-ТА-ЛА У СР-БИ-ЈИ 2002.

Са-же-так: Ме-ђу-на-род-не фи-нан-сиј-ске ор-га-ни-за-ци-је и аген-ци-је стра-них вла-да зе-ма-ља цен-тра свет-ског си-сте-ма ка-пи-та-ли-зма фи-нан-сиј-ски су до-на-ци-ја-ма по-мо-гле и под-ста-кле про-цес при-ва-ти-за-ци-је дру-штве-ног ка-пи-та-ла у Ср-би-ји, тј. „раз-вој при-ват-ног сек-то-ра“. До-на-ци-ја-ма ме-ђу-на-род-них фи-нан-сиј-ских ор-га-ни-за-ци-ја и аген-ци-ја-ма стра-них вла-да фи-нан-си-ра-но је ан-га-жо-ва-ње фи-нан-сиј-ских и прав-них при-ва-ти-за-ци-о-них са-вет-ни-ка од стра-не Аген-ци-је за при-ва-ти-за-ци-ју. По-што За-ко-ном о при-ва-ти-за-ци-ји ни-је де-фи-ни-сан на-чин утвр-ђи-ва-ња вред-но-сти, од-но-сно це-не ка-пи-та-ла су-бје-ка-та при-ва-ти-за-ци-је код ме-то-де тен-дер-ске про-да-је, уло-га кон-сул-та-на-та у про-це-су при-ва-ти-за-ци-је у

Србији је значајна јер се огледа у припреми извештаја о структури и процени вредности капитала субјекта приватизације које усваја Агенција за приватизацију. Предузето истраживање потврђује полазну хипотезу да је започети курс приватизације у Србији 2002. године имао политички, а не економски циљ. Тако је приватизација била превасходно средство рестурације капитала у Србији, а не њеног друштвено-економског развоја.

Кључне речи: *приватизација, Србија, међународне финансијске организације, приватизациони саветници.*

Дејан Мировић

НСПМ

Београд

Србија и ЕУ након закључивања Споразума о стабилности и придруживању (2008–2010)

Сажетак: У чланку се анализирају правни и економски ефекти закључивања Споразума о стабилности и придруживању између Србије и ЕУ у периоду од 2008. године до 2010. године. У уводном делу се разматра почетак процеса закључивања Споразума о стабилности и придруживању у југоисточној Европи и региону. Затим се разматрају правни аспекти закључивања Споразума о стабилности и придруживању између Србије и ЕУ. Посебан нагласак је на анализи најважнијег, економског дела, Споразума о стабилности и придруживању закљученог између Србије и ЕУ, Прелазног трговинског споразума. Прелазни трговински споразум се разматра и у контексту новог процесионализма ЕУ.

Кључне речи: *Србија, ЕУ, Споразум о стабилности и придруживању,*

Пре-ла-зни тр-го-вин-ски спо-ра-зум, но-ви про-тек-ци-о-ни-зам

Алек сан дар Ја зић

Фа-кул-те-т по-ли-тич-ких на-у-ка

Бе-о-град

Аме-рич-ка и со-вјет-ска про-па-ган-да у Хлад-ном ра-ту

Са-же-так: Аутор раз-ма-тра основ-не ка-рак-те-ри-сти-ке со-вјет-ске и аме-рич-ке про-па-ган-де то-ком Хлад-ног ра-та. Рад омо-гу-ћа-ва пре-глед глав-них про-па-ганд-них ин-сти-ту-ци-ја и аген-ци-ја и увид у на-чи-не спро-во-ђе-ња про-па-ганд-них ак-тив-но-сти, као и у сфе-ре у ко-ји-ма су те ак-тив-но-сти спро-во-ђе-не. Крај Дру-гог свет-ског ра-та је због раз-ли-чи-тог ви-ђе-ња по-сле-рат-ног уре-ђе-ња све-та из-не-дрио иде-о-ло-шку бор-бу две су-перси-ле. Због из-јед-на-че-но-сти у на-о-ру-жа-њу и СССР и САД би-ли су при-ну-ђе-ни да бор-бу во-де на дру-га-чи-јем по-љу и дру-га-чи-јим сред-стви-ма. И САД и СССР на-сто-ја-ли су да про-па-ганд-ним ак-тив-но-сти-ма при-до-би-ју раз-ли-чи-те зе-мље за сво-ју иде-о-ло-ги-ју. Та-ко-ђе, про-па-ганд-на бор-ба у Хлад-ном ра-ту под-ра-зу-ме-ва-ла је и обим-ну мо-би-ли-за-ци-ју до-ма-ћег ста-нов-ни-штва за иде-о-ло-шку бор-бу. Обе стра-не раз-ви-ле су про-па-ганд-не ак-тив-но-сти и про-па-ганд-не ор-га-ни-за-ци-је и аген-ци-је до нај-ви-шег ни-воа

Кључ-не ре-чи: САД, СССР, Дру-ги свет-ски рат, Хлад-ни рат, про-па-ган-да, ме-ђу-на-род-ни од-но-си, спољ-на по-ли-ти-ка

CONTENTS

Editorial	3
------------------------	---

TOPIC OF THE ISSUE

SERBIA AND THE WORLD ECONOMIC CRISIS

Oskar Kovač

Causes and Potential Concepts for solving the World Financial

crisis..... 7

Ognjen Radonjić

Causes of the current World Economic Crisis: A Successful

Snow Job..... 25

Nebojša Katić

Neoliberal Roots of the World Economic Crisis..... 55

Jovan B. Dušanić

Dollar alchemy and the Casino Economy: World Economic Crisis... 67

Ružica Cvetković

International Financial Crisis: An Analysis of some Causes

of the Crisis..... 89

Mladen Kovačević

Serbian Foreign Debt and the Amount of its Foreign Indebtedness.. 97

Dejan Miljković

A new economic Concept for overcoming Economic Crisis

in Serbia..... 113

Rajko Bukvić

Lien-loan Auctions and Origins of Russian Oligarchy..... 131

Translation

Joseph Stiglitz

Death cometh for the greenback..... 157

Ted Galen Carpenter

NATO at 60: A Hollow Alliance..... 169

Studies

Marija Obradović

The Role of International Financial Organizations and Agencies

in Privatization of State-owned Capital in Serbia in 2002..... 191

Dejan Mirović

Serbia and the EU after signing the Stabilization and Association

Agreement (2008–2010)..... 213

Aleksandar Jazić

American and Soviet Propaganda during the Cold War..... 223

Polemics

Mario Kalik

Anti-Titoists (on Lompar's critique of Titoism)..... 245

Adriana Zaharijević

On Hypocrisy and other Phantoms of Feminism..... 257

Reviews

Dejan Petrović

Dejan Petrović: The Black Book of Neoliberalism

(Naomi Klein: *The Shock Doctrine*)..... 271

Borisav Knežević

Toward a Society of the Future

(Francis Fukuyama: *The Clash of Cultures*)..... 268

Aleksandar Novaković

On Death and Birth of States

(Aleksandar Pavković, Petar Radan, *Stvaranje novih država*

– *teorija i praksa otcepljenja*)..... 273

Slobodan Antonić

Busting EU myths

(Dejan Mirović, *Argumenti protiv Evropske unije*)..... 278

Saša Gajić

A heart-rending Confession of a Participant and Witness

(Nikola Koljević, *Stvaranje Republike Srpske*)..... 285

Željka Buturović

Revolution in Europe

(Cristopher Caldwell, *Reflections on the Revolution in Europe:*

Immigration, Islam, and the West)..... 290

Contents..... 295

Oskar Kovacs

CAUSES AND POTENTIAL CONCEPTS FOR SOLVING

THE WORLD FINANCIAL CRISIS

Summary

The inability of neoclassical theory to discern the causes of economic and financial crises comes from unrealistic assumptions about rational behavior of manufacturers and consumers and the market functions perfectly. The very fact that these conditions have not been fulfilled explains most economic and financial crises. Financial crises are usually results of bad deregulation of significantly imperfect financial markets, which prevented authorities to impose responsible behavior on commercial banks, based on prescribing the ratio of their own capital and asset exposure. Full-scale rescuing of insolvent major banks in developed countries without a reform of the financial system will cause even worse crises in the future. There search for a solution is moving on two tracks. A group of twenty countries tends to create global solutions without consulting other countries. At the same time, the United Nations, which represent the entire world community, are doing the same. Due to different interests of major countries and long legislative procedures, neither of these solutions will be applied until the next crisis arises.

Key words: financial crises, economic recession, causes and possible solutions.

Ognjen Radonjić

CAUSES OF THE CURRENT WORLD ECONOMIC CRISIS:

A SUCCESSFUL SNOW JOB

Summary

The world economic crises broke out in August 2007. To avoid similar mistakes in the future, the aim of this paper is to find answers to the questions of how and why the crisis broke out and who the main culprits are. We find that the source of the crisis is the continuous process of deregulation which followed the end of the Second World War. In their pursuit for ever-increasing profit, greedy money-lenders created numerous varieties of factitious and very risky debt financial instruments; by using different techniques of stimulating loans they created an illusion that exotic products of financial magicians are safe. Of course, we think that the main culprits are those who enabled flourishing of one of the biggest scams of financial history – irresponsible, well-paid and corrupt regulatory authorities.

Key words: debt, speculation, deregulation, exotic financial instruments, crisis.

Nebojša Katić

NEOLIBERAL ROOTS OF THE WORLD ECONOMIC CRISIS

Summary

The author starts with the hypothesis that the ongoing economic crisis is “probably the greatest one the world has ever seen”, judging by its scope and depth, but thinks that the apparent consequences of the crisis are still smaller than those of the 1929 Depression. The main culprit for and generator of both the current and previous crises are the (neo)liberal economic policy and theory with their “deregulated market” and free competition dogmas as universal cures for all social and economic problems. At the end the author somewhat ironically states that very soon a new and renamed incarnation of *laissez faire* will appear, i.e. that when the crisis comes to an end, there will be voices and papers explaining that neoliberal principles are in fact

flawless, and that the only mistakes were made in their implementation and techniques. The state will again be labeled as culprit, instead of the private sector and the “casino economy” logic.

Key words: economy, neoliberalism, *laissez faire*, free market, world economic crisis.

Jovan B. Dušanić

DOLLAR ALCHEMY AND THE CASINO ECONOMY: WORLD ECONOMIC CRISIS

Summary

The ongoing world economic crisis is not simply the state of the market, but a serious crisis of the system, whose roots can be traced to the Bretton Woods Conference (1944), when it was decided that the US dollar should become the world’s reserve currency, and that the dollar gold convertibility should be guaranteed by the American central bank. The US could not resist the temptation to (ab)use the opportunity it had and to start paying the import of goods from other countries by issuing dollars without proper coverage; later in 1971, the US unilaterally reneged on the commitment and suspended dollar-gold convertibility. Thus we found ourselves in a situation in which the US seemed to have finally managed to find the magic formula for making the century-old efforts of alchemists to create wealth out of nothing come true. By using its political, military and economic power, the US could simply “print” dollars and gain huge amounts of real material goods from all over the world. To satisfy its increasing appetites, the US took active steps to expand the dollar zone, either through new territories, or new trade assets. When the dollar had spread all over the world due to globalization, and since the total amount of tangible assets is limited, there came a period of intensive creation of new “virtual” assets that could be traded on financial markets. Speculative operations (which came about out of the blue) created a bubble, i.e. a huge mass of financial assets which greatly exceeds the current value of the real economic sector. When the bubble burst, we faced a crisis everyone seeks to resolve. Steps taken by major countries, primarily the US (pumping fresh money and decreasing interest rates), are like adding fuel to the fire. It is hardly likely that the solution to the problem can be what caused it in the first place.

Key words: crisis, US dollar, speculations, virtual economy, bubble.

Ružica Cvetković

INTERNATIONAL FINANCIAL CRISIS: AN ANALYSIS OF SOME CAUSES OF THE CRISIS

Summary

In this paper the author will try to explain one of the most important causes of the international financial crisis – the use of the dollar as the universal currency and the need to structure the international monetary and financial scenes in a different way. There are many causes for the crisis on the international financial market, but the major ones stem from its most sensitive segment – the foreign exchange market. The key role of the international foreign exchange market is to connect financial markets of different countries so as to enable payments in international financial cooperation. In modern times, the strength of national economies has changed and deficiencies of the current international monetary systems have deteriorated, thus creating the need for East European and Asian currencies to take an adequate place on the international financial market.

Key words: monetary system, dollar, international financial market, crisis.

Mladen Kovačević

SERBIAN FOREIGN DEBT AND THE AMOUNT

OF ITS FOREIGN INDEBTEDNESS

Summary

In the year 2000 Serbia was a heavily indebted country. During the first few years of the 21st century several foreign debt projections until 2010 were made; if they proved to be true, the level of foreign debt would remain sustainable. However, contrary to these projections, both absolute and relative indicators of Serbia's indebtedness dramatically deteriorated, particularly in 2008 and 2009. Even so, the National Bank of Serbia and Serbian officials still maintain that Serbia is a moderately indebted country. Bearing in mind the foreign debt and export value of goods and services ratio, and particularly the debt payment and export/BNP ratio, we must emphasize that Serbia is a heavily indebted country, likely to become even more indebted in 2010 and 2011, and it is quite realistic to say that a heavy debt crisis is looming. These are the reasons why Serbia should adopt and consistently implement a long-term foreign debt management strategy.

Key words: foreign debt, amount of foreign indebtedness, Serbia.

Dejan Miljković

A NEW ECONOMIC CONCEPT FOR OVERCOMING

ECONOMIC CRISIS IN SERBIA

Summary

In this text the author gives an outline of the current economic situation in Serbia, goes on to proposals, or to be more precise, the conditions set by the IMF for credit backing, how it will affect the economy and welfare and presents an alternative economic concept for overcoming the economic crisis in Serbia. This new concept is based on several key elements which use different economic mechanisms to produce a multi-faceted effect; they are designed to overcome the adverse effects of the economic crisis on business activity, on standard of Serbian citizens and to make foundations for future development. The second part of the paper provides reactions to main objections to and criticisms of the concept.

Key words: economic crisis, IMF, budget, National Bank of Serbia, reference rate, new concept.

Rajko Bukvić

LIEN-LOAN AUCTIONS AND ORIGINS OF RUSSIAN

OLIGARCHY

Summary

The process of privatization that marked the so-called transition of East European economies in the 1990s and first decade of 21st century have left a lot of theoretical and empirical materials which will remain research topics for quite a while. This process is particularly interesting and significant in Russia, the biggest and richest country of the former Socialist Bloc, where massive voucher privatization was followed by various machinations organized by the ruling clique gathered around the former president Yeltsin, his family and friends. This paper analyzes one of the mechanisms that enabled process – lien-loan auctions, held in 1995 and in which twelve giants of Russian (and world economy) were privatized virtually at no cost, thus forming a class oligarchs. According to the confession of one of the creators and protagonists of the entire process, it was a means to pay for political support to carry out a “normal” revolution. However, there is a question which this protagonist did not answer – whose support is so important and expensive: the support of domestic tycoons (like the banker Potanin and those like him, who initiated this mechanism that made them enormously rich) or someone else’s support?

Key words: Russia, lien-loan auctions, privatization, oligarchs, political support, common property of the people.

Marija Obradović

THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL

ORGANIZATIONS AND AGENCIES IN PRIVATIZATION

OF STATE-OWNED CAPITAL IN SERBIA IN 2002

Summary

International financial organizations and government agencies of the powers of the world capitalism gave financial aid and support to the process of privatization of state-owned capital in Serbia, i.e. they helped “development of private sector”. Donations of international financial organizations and foreign government agencies financed participation of financial and legal advisors for privatization employed by the Privatization Agency. Since the Privatization Law does not define value assessment, i.e. the price of the capital of the subject of privatization in tender sale, the role of the consultant in privatization in Serbia is significant, because it entails making draft reports on structure and capital valuation, which is later adopted by the Privatization Agency. The research we carried out proves the initial hypothesis that the ongoing system of privatization, which started in 2002, had political instead of economic objectives. Privatization was thus a means to restore capitalism in Serbia instead of concentrating on its socio-economic development.

Key words: privatization, Serbia, international financial organizations, privatization advisors.

Dejan Mirović

SERBIA AND THE EU AFTER SIGNING THE STABILIZATION AND ASSOCIATION AGREEMENT (2008-2010)

Summary

This article provides an analysis of legal and economic effects of the Stabilization and Association Agreement in the period between 2008 and 2010. The introduction provides insight

into the beginning of implementation of the Stabilization and Association Agreement in South Eastern Europe. The author goes on to analyze legal aspects of the Stabilization and Association Agreement between Serbia and EU. The author also gives special emphasis to the most important part of the Agreement which concerns economy, i.e. the Interim agreement on trade. This agreement is also explained within the context of the new protectionism in EU.

Key words: Serbia, EU, Stabilization and Association Agreement, Interim agreement, new protectionism.

Aleksandar Jazić

AMERICAN AND SOVIET PROPAGANDA DURING THE COLD WAR

Summary

The author describes basic features of Soviet and American propaganda during the Cold War. This paper gives an overview of major propaganda institutions and agencies and provides insight into the ways carrying out propaganda activities and into domains in which they were implemented. Due to different views on post-war system of government, this period resulted in ideological struggle of the two super-powers. Being equally armed, both USSR and USA were forced to move their conflict to a different battlefield and to use different means. Both countries sought to win over different countries through their propaganda activities and thus make them adopt their ideologies. Furthermore, the propaganda struggle during the Cold War implied ample "mobilization" of local population for ideological struggle. Both sides developed propaganda activities, organizations and agencies to highest extent.

Key words: USA, USSR, Second World War, Cold War, propaganda, international relations, foreign policy.